

MANUEL GONZÀLEZ I ALBA*

per Josep Maria Solé i Sabaté

La veritat és que un acte d'aquestes característiques d'anomenar ciutadans il·lustres de Valls a persones tant diferents com la Mare Maria Güell, monja de la Congregació de Missioneres Filles del Cor de Maria; el prestigiós i tan singular arquitecte Cèsar Martinell; i un home que va morir en una revolta política amb les armes a la mà en els fets d'octubre de 1934 com l'Alba, ja diu molt de la complexa i rica vida social d'un món local que per força havia d'influir molt en la seva personalitat.

La primera qüestió a resoldre en el cas de Manuel González-Alba és comprendre el per què una persona de 40 anys —havia nascut el 27 d'agost de 1894—, pare de quatre fills, amant de la seva família, enamorat de la seva esposa, optés per la rebel·lió armada i el lliurar la seva vida darrera al seu ideal d'una Catalunya lliure i deixés la incògnita d'un ésser que els seus fills van haver de redescobrir per damunt de temerosos silencis i de la penetrant i dolorosa dolçor dels boirosos records infantils.

* Conferència pronunciada el dia 27 de gener de 2001 amb motiu de la seva incorporació a la galeria de ciutadans il·lustres de l'Ajuntament de Valls.

Més enllà dels jocs de mossegar-los-hi afectuosament l'orella, de fer-los-hi participar en el seu enamorament dels trens i del ferrocarril, o de les idíl·liques vacances darrera la natura, ja fos a una aleshores gairebé oblidada i llunyana Castelldefels o encara en estades de tres setmanes a una tenda deixada —els idealistes gairebé mai no van sobrats de diners— per algun amic del Centre Excursionista de Catalunya que plantaven en la Costa Brava de Lloret de Mar, a la Cala Canyelles, Boadella o Canals, hi havia la voluntat d'indicar als seus fills un camí de llibertat, els espais d'horitzons sense límits.

Context sociopolític de l'època

Els anys que havia conegut González Alba del segle XX havien marcat a tothom, però sobretot a una generació de joves catalans que no acceptaven la trampa del frau polític de la restauració borbònica.

Recordem com va colpir la consciència d'una renaixent societat catalana, que no es deixava dur per l'abaltiment espanyol i reaccionà tot positivament davant el desastre del 98, l'acte públic i manifest de dignitat que feu aleshores el Coronel Francesc Macià, en rebutjar i denunciar com fóra l'honor castrense militar l'atac vandàlic comès per 200 oficials militars uniformats de totes les guarnicions de la plaça de Barcelona, a les redaccions del *Cu-Cut* i de *La Veu de Catalunya*, que per a més "INRI" reberen l'adhesió entusiasta per la seva condemnable acció de la resta de les guarnicions militars d'Espanya. Macià era aleshores un home que ja tenia 48 anys i que iniciaria un liderat carismàtic sense parió fins a la seva mort. Arriscant per sempre més vida i hisenda per la defensa de Catalunya.

Els anys de la primera guerra i postguerra mundial es visqueren des de l'exemple dels "màrtirs" arran del Dilluns de Pasqua de l'any 1916 que donaren un impuls definitiu al nacionalisme irlandès, fins el naixement de nacions i esperances que recorregueren Europa a partir de la doctrina del president nord-americà Wilson, de reconèixer el dret a la llibertat dels pobles que la volguessin. El compromís nacional que recorria Europa anava acompanyat d'una forta sensibilitat social que va dur a molts a un apropament al marxisme, entès com l'esperança que il·luminava tot el món treballador europeu davant el resplendor que venia de la recent nascuda URSS, no era l'eixorc i cruel comunisme d'Estat que després es produiria, això no ho sabia ningú, era el desig que sentien dins seu de fugir i lluitar en contra d'un món capitalista escandalós per assolir una justícia social que volien estendre arreu del món.

En el cas concret de l'Estat espanyol s'havia viscut la Dictadura del General Primo de Rivera durant set anys (1923-1930), que havia estat especialment hostil al món català i a la seva cultura. A més a més, en el cas d'en González Alba s'ha d'afegir que havia estat tres mesos empresonat a Madrid quan havia de néixer un fill seu, per una suposada —i mai no demostrada— relació amb l'intent del nacionalisme català

Manuel González i Alba (AMV / Pere Català Pic).

d'enfrontament armat directe juntament a altres forces del món obrer i social català contra la Dictadura a partir d'una invasió que començaria per Prats de Molló.

L'octubre de 1934 a tot l'Estat hi ha un temor, prou fonamental, davant la pujada del feixisme a Alemanya, l'intent de cop d'estat nazi a Viena el juliol de 1934 i l'assassinat del canceller Dolfus i una propaganda de la CEDA, la dreta espanyola més tradicional dins del sistema democràtic, que recorda volgutament el liderat del Duce o del Führer. Aleshores, les esquerres espanyoles opten per una insurrecció que només resisteix uns dies a Astúries; a Catalunya el President de la Generalitat Lluís Companys fa una proclama de refermament republicà i nacional, tot però, dins una Espanya federal, i l'exèrcit rep l'orde de sufocar la rebel·lió. El resultat és sabut, un nucli de resistència decidida i coratjosa als locals del CADCI (Centre Autonomista del Dependents del Comerç i la Indústria) és abatut per la força més brutal d'uns obusos d'artilleria. Allà troben la mort d'en Manuel González Alba, Jaume Compte i Amadeu Bardina. Eren gent decidida del Partit Català Proletari, també n'hi havia de l'Esquerra Republicana de Catalunya, del Bloc Obrer i Camperol i de l'Estat Català. Opcions il·lusionades amarades de sentiment social i nacional.

S'ha criticat molt l'actitud d'en Lluís Companys d'afegir-se a la revolta de les esquerres espanyoles, però hom ha de situar-se a l'època per entendre les raons profundes de les decisions més arriscades.

I una darrera raó que per ells era la primera i principal, creien —i la història els ha donat la raó— que els treballadors sí tenien país i pàtria, que no podien deixar de defensar-la per damunt de les seves vides si calia, perquè només en millorar el país podien projectar vers els seus fills un futur més just i pròsper.

Medi de relacions personals d'en González Alba

Era un home que de la cultura n'havia fet l'eix de la seva vida. Tota la seva activitat més enllà de la generada per la relació difícil i complexa amb el seu pare està lligada vers el món cultural. Si anotem una breu relació dels seus amics de Barcelona parlarem de Joan Sales i de Núria Folch, de Ventura Gassol, de Miquel Ferrer i de la Libreria Italiana, gresol de cultura i pantalla per a una semiclandestina oposició catalanista d'aleshores, de Pompeu Fabra i del seu enamorament pel món de la llengua catalana.

Es mouria en un món de lletres impreses i editorials per a transformar un món que volia diferent. Ferm i profund coneixedor de la llengua catalana en faria d'aquest saber un vehicle per fer-lo arribar a tothom. Cal recordar que fou el número 1 d'una oposició sobre aquesta matèria en què compartí plaça i escalafó ni menys ni més que amb Joan Sales, és a dir, que l'Alba tenia el mateix nivell acadèmic respecte a la llengua catalana de qui seria l'autor d'una meravella literària com és la novel·la *Incerta glòria*.

En el món de l'edició participaria en tota mena d'aventures editorials per normalitzar plenament la llengua catalana, la seva gran passió intel·lectual. Així el

veurem en una doble vessant darrera l'edició d'autors de l'època, en els que no hi pot faltar el seu admirat poeta i familiar per l'esposa l'Indaleci Castells, fins la *Guia Catalana de Ferrocarrils* (editada a la impremta Eduard Castells de Valls) que es feia de forma continuada i periòdica.

L'altra vessant dins la literatura del país es mou dins la potenciació d'editorials d'atzarosa vida i precària rendibilitat econòmica. Ja sigui col·laborant en les publicacions catalanes més nacionalment compromeses, això és alliberament del país per aconseguir una pàtria completa o bé gruant per una informació que era, i és, fonamental. L'opció de més abast cultural és encara més ambiciosa, per una part les 4 *Grans Cròniques* de la llegendària i mítica però real Catalunya medieval a la Mediterrània, per l'altra la traducció de Tolstoi, Stendhal, Poe, Balzac... No solament impulsarà i dirigirà, a partir del seu coneixement per raons de feina amb el seu pare, ell mateix tradueix del francès i del portuguès.

El tercer aspecte tracta de la personalitat més íntima d'en Manuel Gonzàlez Alba que ens és més desconeguda. Quan el matí del dia 7 d'octubre de 1934 arriben al carrer Verdi número 264, principal primera, de Barcelona, en Joan Sales i la Núria Folch per donar la trista nova de la seva mort als locals del CADCI, s'inicien seguidament tota una sèrie d'aproximacions a l'home que ens permeten acostar-nos una mica a la seva personalitat més profunda. Poc sabem malgrat tot, només ens ajuda en aquest camí incert del seu perfil biogràfic l'enteresa fidel i nacional de la seva dona que a Vallclara (Conca de Barberà) plora amb dignitat la pèrdua, i que mai no traeix l'ideal del seu enyorat espòs que va transmetre als seus fills.

Gonzàlez Alba —l'Alba, com el coneixien els seus amics— era una persona de conviccions fermes i arrelades al més profund del seu ideari polític, amant de la família, del país, de la natura, de la llibertat i de la justícia; que no va acceptar claudicar quan el president de la seva terra el va reclamar, ell fou un dels milers que participà en la crida. Alguns van morir aleshores, d'altres, milers d'altres, ho farien quan el feixisme espanyol instal·lat al cor de l'exèrcit espanyol es revoltaria el juliol de 1936. S'ha dit que si s'hagués aturat l'avanç del violent nacionalisme espanyol l'any 1934 no hi hagués pogut haver victòria dels "nacionales" l'any 1939, això mai no podrà saber-se.

Valls en enaltir la figura d'en Manuel Gonzàlez Alba com a fill il·lustre en una data tan assenyalada com són les festes decennals de la Candela de l'any 2001, inici de segle i de mil·lenni, es lloa a si mateixa. Posa l'ideal per damunt de tot, fa honor a ser una ciutat complexa i suggeridora.

Hi ha una referència de Rovira i Virgili a Valls que em sembla molt escaient per cloure la meva intervenció, on diu sobre els vallencs: "Els saben que després d'un temps es vénen uns altres, i que els pobles que conserven la força de la voluntat, l'amor al treball i l'alegria d'una bella terra poden esperar les justes compensacions de l'esdevenidor."

Desitjo que així sia.

PARAULES D'AGRAÏMENT DE LA FAMÍLIA

Medir Gonzàlez i Castells

Digníssimes autoritats, senyores i senyors, amics, compatriotes: bon dia.

Ens han demanat als fills de Manuel Gonzàlez i Alba (el fill gran, el nostre germà Paül, el vàrem perdre fa dos anys i mig i, dissortadament, no pot ser entre nosaltres), uns mots d'agraïment.

A nosaltres però, si ens ho permeteu, ens agradaria donar a aquestes paraules un caràcter de mútua congratulació, car, al cap i a la fi, l'existència de cadascú de nosaltres —dels qui han estat i dels qui vindran— no és altra cosa que pur fruit de l'atzar. Com a màxim gosariem, a tot estirar, prendre poc o molt en consideració aquell comentari que una vegada ens féu un amic: “ésser fill de l'Alba —ens digué— potser no és un mèrit, però en tot cas sí que és un honor”. Deixem-ho.

Congratulem-nos doncs, tots plegats, de què els vallencs, en l'accepció completa del terme, de naixença o no, catalans d'origen o no, des d'aquells que de primer provocaren la iniciativa fins a arribar a l'aprovació definitiva per part dels elegits pel poble sobirà, l'actual consistori en ple de la ciutat, hagin volgut atorgar a Manuel Gonzàlez i Alba la màxima distinció honorífica de Valls, la ciutat que el veié néixer.

És evident que no tenim dret a atribuir actituds que, suposadament, haurien adoptat en l'actualitat persones que ja no es troben entre nosaltres. En el cas de l'Alba però, reconeguda unànimament la seva manca d'afany de protagonisme, ens atrevim a creure que, si hagués pogut dir-hi la seva, de tot això hauria dit: “Si us plau, no emboliquem la troca; deixem-ho córrer!”, o alguna cosa semblant.

També, si us sembla, podríem aprofitar aquests actes que estem duent a terme —i amb això segur que tampoc trairem la figura de l'Alba— per fer-los extensius (ben cert que internament tots ho fem); fer-los extensius —deia— i fer-los partíceps, d'aquest honor, a tants catalans de tots els temps que, fatalment en el quasi o total anonimat, són igualment mereixedors del reconeixement etern de la nostra nació.

Per acabar, gosem proposar una manera d'ésser fidels, una mica cada dia, a la memòria de Manuel Gonzàlez i Alba, ell que tan apassionadament estimà la totalitat de la seva —la nostra— terra i, de manera obsessiva, la seva —també la nostra— llengua. “Tenia la dèria de catalanitzar-ho tot” —explicava la seva esposa, Maria Castells i Roca, la nostra mare. Podríem fer-ho, doncs, fent ús tothora i en totes circumstàncies de la nostra llengua (els catalans d'adopció, enriquint-se amb la seva pràctica) i fer-ho, en la mesura de les nostres possibilitats, procurant de millorar-ne la correcció, car la bellesa d'una llengua i, en bona mesura, les seves possibilitats de pervivència (ens sembla que hi estareu d'acord) rau en la seva justesa.

Gràcies per la vostra atenció.